

9. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERS NOTLARI (2020-2021)

EDEBİYAT NEDİR?

Edebiyat : Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatıdır. Edebiyat sözcüğü köken olarak Arapça "**edeb**" kökünden gelir ve edeb ilminin bütün anlamlarını toplayan çoğul bir kelimedir. Tanzimat'tan sonra Türkçede tekil olarak bugünkü anlamında kullanılmıştır.

Edebiyat; **sözlü ve yazılı** olmak üzere ikiye ayrılır:

- **Sözlü edebiyat;** anlatım aracı olarak sözün kullanıldığı, yazının bulunmadığı çağlarda üretilmiş, dilden dile söylenerek günümüze kadar gelmiş, halkın ortak malı olmuş edebiyat ürünlerinin genel adıdır.
- **Yazılı edebiyat** ise anlatım aracı olarak yazının kullanıldığı, yazarı belli olan, her tür edebiyat ürününün toplu adıdır.

Dilin Kullanımdan Doğan Türleri

Bir dilin kullanımında, bölgesel ve kültürel farklılıklar sonucu, dil içindeki çeşitlenmelerle **ağız, şive ve lehçe** oluşur. Dilin belirli çevrelerdeki özel kullanımıyla da **argo ve jargon** oluşur.

Lehçe: Bir dilin, tarihî gelişimi içinde yazılı kaynaklarla izlenemeyen dönemlerinde o dilden ayrılmış kollarıdır. Türk dilinin **Çuvaş lehçesi ve Yakut lehçesi** gibi. Lehçeler ana dilden ses,şekil ve kelime bakımından büyük farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar siyasi ve coğrafi nedenlerden kaynaklanır.

Örnek: En ubayın hanna üöreneriy? (Senin ağabeyin nerede okuyor?) (**Yakut lehçesi**)

Şive: Bir dilin yazılı kaynaklarla izlenebilen dönemlerinde o dilden ayrılmış, bazı ses ve kelime farklılıkları içeren kollarıdır. Şiveler; bir milletin tarihî, siyasi, sosyal ve kültürel nedenlerle farklı yurt coğrafyalarına dağılmasıyla ortaya çıkar: **Azeri Türkçesi, Özbek Türkçesi, Türkmen Türkçesi vb.** Şiveler arasındaki ses, şekil ve kelime farklılıkları lehçede olduğu kadar keskin değildir.

Örnek: Neçe yaşın var? (Kaç yaşındasın?) (Azeri şivesi)

Ağız: Bir dilin bir ülke sınırları içindeki farklı yerleşim bölgelerinde ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılaşan konuşma biçimidir: Kayseri ağzı, Erzurum ağzı, Trakya ağzı...

Örnek: Beni bak gıı, n'apıp durun? (Bana bak kız, ne yapıyorsun?) (**Ege ağzı**)

Argo: Ortak dilden ayrı olarak belirli toplulukların ses, yapı, söz dizimi ve anlam bakımından farklılık gösteren dili veya kelime dağarcığıdır. Farklı bir anlaşma biçimi sağlamak üzere oluşturulur. Argo oluşturulurken ortak dildeki kelimelere özel anlamlar verilir, bazı kelimelerde değişiklik yapılır; dilin lehçelerinden, eskimiş öğelerinden ve yabancı kelimelerden yararlanır. Argo, çoğunlukla **kaba** bir söyleyiş özelliği gösterir.

Örnekler:

- “Ayvayı yemek” zor duruma düşmek anlamında kullanılan argo bir tabirdir.
- **Gıcır:** yeni, yepyeni
- **Gır gır geçmek:** alaya almak

Jargon: Aynı meslek veya topluluktaki insanların ortak dilden ayrı olarak kullandıkları özel dil veya söz dağarcığıdır.

Örnekler:

Tıp jargonu: “Hasta dün gece **eks oldu.**” cümlesindeki “**eks olmak**” ifadesi bir tıp jargonudur.
Askerlik jargonu: Devre, tertip...

Standart (Ölçünlü) Dil: Bir dili toplum olarak konuşan ve yazarların hep birlikte uydukları, ağız özelliklerinden arındırılmış, belirli ölçü ve kurallara bağlı **ortak dildir.** Bir milletin yazılı kültürünün oluşmasında dilde anlaşma ve birlik sağlanması gerekir. Bunun için dildeki ağızlardan yaygın ve işlenmiş olanı ortak kültür dili durumuna gelir. Standart dilin kuralları yazım kılavuzlarında ve sözlüklerde belirtilir.

Standart Türkçe, **İstanbul Türkçesi** esas alınarak biçimlendirilmiş olan konuşma ve yazı dilidir.

EDEBİYATIN GÜZEL SANATLAR İÇERİSİNDEKİ YERİ

Sanat insanın güzellik karşısında duyduğu heyecan ve hayranlığı uyandırmak için ortaya koyduğu yaratıcılıktır. Sanatın temelinde insan sevgisi, hoşgörü, yaratma özgürlüğü vardır. Sanatın amacı insanlarda güzel duygular uyandırmak, insan hayatını renklendirmek, güzelleştirmektir.

İnsanoğlu hayatı boyunca güzeli istemiştir. Sözüne yazısına (**edebiyat**) sesine (müzik) kullanabildiği renklere (**resim**) yaşadığı mekana (**mimarlık**) işleyebildiği her türlü maddeye (**heykeltıraş**) güzellik vermek insanoğlunun yaşam felsefesi olmuştur ki bu da güzel sanatlar dediğimiz şubeleri doğurmuştur.

Edebiyat bu güzel sanatların bir koludur. Edebiyat; sözde, yazıda, düşüncede, hayalde güzellik demektir.

Edebiyat; dil ile gerçekleştirilen, **malzemesi dil olan** güzel sanat etkinliğidir. Edebi eser öncelikle (edebiyat fatihi) sanat değeri olan eserdir. Edebi eserlerde dikkatle kullanılmış bir dil vardır. Bilim nasıl ki akla, mantığa, öğretmeye yönelik ise sanat da insan ruhunu doyurmaya, güzelleştirmeye yöneliktir.

Görsel (plastik) sanatlar, *maddeye biçim veren* sanatlardır. Bu madde taş, mermer, boya, çamur vb. olabilir. Görsel sanatlar, adından da anlaşılacağı üzere göze hitap eden sanatlardır.

İşitsel (fonetik) sanatlar *sese biçim veren,* malzemesi ses ve söz olan sanatlardır. Edebiyat, fonetik bir sanattır. Çünkü edebiyatın malzemesi, dildir. Dil ise seslere dayanan bir iletişim

sistemidir.

Dramatik (ritmik) sanatlar, *harekete* biçim veren sanatlardır. Dramatik sanatların çoğunda hareket ögesinin yanında işitsel ve görsel öğeler de bulunur.

EDEBİYATIN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

Edebiyatın konusu **insan**dır, edebiyat insanların iç dünyalarına, ilişkilerine, doğal ve sosyal çevrelerine, toplum yaşamına, ekonomik, siyasi ve sosyal değişmelere ayna tutan güzel sanatlar dalıdır. Edebiyat hem bu yönüyle *psikoloji*, *sosyoloji*, *tarih*, *felsefe* ve *coğrafya* gibi bilim dallarıyla yakından ilişkilidir hem de anlatım biçimlerini ve dili araç olarak kullanan bütün bilim dallarıyla benzer özellikler taşır. Edebiyat, ürünlerini ortaya koyarken bu özelliklerden dolayı çeşitli bilim dallarıyla ilişki kurar.

METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI

Bilimin ve edebiyatın gelişmesi, buna bağlı olarak farklı alanlarda metinlerin yazılması, metinlerin sınıflandırılması sonucunu doğurmuştur. Bu sınıflandırma, metin türlerinin birbirinden ayrılmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırmıştır.

Metinler genel olarak **öğretici metinler ve edebî (sanatsal, kurmaca) metinler** olarak ikiye ayrılır.

Edebi Metinler ile Öğretici Metinlerin Karşılaştırılması

- Edebi metinlerde gerçekler kurgulanarak anlatılırken öğretici metinlerde gerçekler yorumlanmadan aktarılır.
- Edebi metinlerde çeşitli duyguları yaşatmak, okuyucuya zevk vermek amacı güdülürken öğretici metinlerde okuyucuya bilgi vermek, bilgiyi okuyucuyla paylaşmak amacı güdülür.
- Edebi metinlerde üslup kaygısı varken öğretici metinlerde üslup kaygısı yoktur, ifadeler duru ve yalındır.
- Edebi metinlerde öznellik hakimdir. Öğretici metinlerde nesnellik hakimdir.
- Edebi metinlerde kelimeler yan ve mecaz anlamlarıyla kullanılır. Öğretici metinlerde kelimeler gerçek anlamlarıyla kullanılır.
- Edebi metinlerin masal, efsane, destan, roman hikaye, mesnevi, şiir, tiyatro gibi türleri vardır. Öğretici metinlerin ise tarihi,felsefi,bilimsel metinler; deneme, makale, fıkra, söyleşi, eleştiri, haber yazısı, anı, günlük, gezi yazısı, biyografi, otobiyografi gibi türleri vardır.

METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI

Sözlü Anlatım

Münazara
Panel
Forum
Açık
Oturum
Sempozyum
Konferans
Söylev

Yazılı Anlatım

Edebi Metinler

Öğretici Metinler

Olay Çevresinde
Oluşan Metinler

Coşku ve
Heyecanı Dile
Getiren Metinler

Kişisel
Hayatı Konu
Alan
Metinler

Gazete
Çevresinde
Oluşan
Metinler

Şiir

Anlatmaya Bağlı
Edebi Metinler

Göstermeye
Bağlı Edebi
Metinler

Fabl
Masal
Halk Hikayesi
Hikaye
Roman

Tiyatro
Modern Tiyatro
-Trajedi
-Dram
-Komedi
Geleneksel
Tiyatro
-Karagöz
-Meddah
-Orta Oyunu
-Köy Seyirlik
Oyunları

Mektup
Günlük
Anı
Gezi Yazısı
Biyografi
Otobiyografi

Eleştiri
Makale
Deneme
Fıkra
Haber
Yazısı
Sohbet
Mülakat
Röportaj

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

1. Tanımlama: Bir kavrama ya da olayın belirgin özellikleriyle tanıtılmasına tanımlama denir. Tanım kısaca “nedir” sorusuna verilen cevaptır.

ÖRNEK: Doğruluk kimseyi aldatmamaktır. Kimseye yalan söylememek, tutamayacağın sözler vermemektir. Herkesin sana en değerli şeylerini gönül rahatlığıyla emanet edebileceği kadar güvenilir olmaktır doğruluk.

2. Örneklendirme: İfade edilen düşünceye uyan olay, durum ya da kavramlarla düşüncenin desteklenmesidir. Anlatılmak istenenin somutlaştırılması yöntemidir.

ÖRNEK: Anadolu'nun her köşesinden tarih fişkirir adeta. Ayasofya'dan Sümela'ya, Efes Antik Kenti'nden Mevlana'ya... saymakla bitmez.

3. Tanık Gösterme: Anlatılmak istenilen düşüncenin başkalarının görüşlerinden, sözlerinden yararlanarak açıklanması yoludur. Başkalarının aynı konuda söylediği sözler yazı içerisinde alıntı olarak gösterilir. Tanık olarak düşüncesine başvuru olan kişinin, konusunda uzman güvenilir olması gerekir.

ÖRNEK: Mutluluk, aslında herkesin çok yakınında. İsteyen herkes, her an mutlu olabilir. Filozof Sokrates: “Bir kitap, bir çiçek, bir kuş... ne büyük saadet!” derken bunu anlatmıyor mu?

4. Karşılaştırma: Aralarında benzerlik ya da karşıtlık bulunan varlık veya kavramların bu özelliklerinin ortaya konmasıdır. Anlatılanlar, kavramlar arasındaki benzer ve farklı özellikler yardımıyla daha anlaşılır hâle gelir.

ÖRNEK:

Yabancı sözcük oranının %1 olarak saptandığı Orhun Yazıtlarında (...) yazınsal bir dil vardır. Soyut kavramların da yer aldığı bu yazıtlar, Türkçe yazı dilinin çok uzun bir geçmişi olduğuna tanıklık eder. Uygurcada ise yabancı sözcük oranının arttığı görülür. Bu olguda, Uygurcaya çevrilen dinsel metinlerin etkisi vardır. (Muhittin Bilgin, Anlamdan Anlatıma Türkçemiz)

5. Sayısal Verilerden Yararlanma: Yazar düşüncesini inandırıcı kılmak için bazı sayısal verilerden yararlanır.

ÖRNEK: TÖMER, 1992-1993 yıllarında 25 şubesi ve 900 kadar çalışanı ile 54000 öğrenciye hizmet vermiştir.

6. Somutlama: Soyut kavramları zihinde görünüşleştirmeye somutlama denir. Somutlama, benzerliklerden yararlanma, örnekleme ve somut kavramları soyut kavramların yerine kullanma yoluyla gerçekleşebilir.

ÖRNEK: "Hayat bir nehir gibi hızlı akıp gidiyor"

Bu cümlede somutlama vardır. Soyut olan "hayat" kavramı somut bir varlık olan nehre benzetilerek somutlama yapılmıştır.

7. Soyutlaştırma:

Soyutlaştırma, somut sözcüklere soyut anlam kazandırmaktır. Diğer bir ifadeyle somut anlamlı bir sözcük kullanıldığı cümleye göre soyut anlam kazanabilir. Buna **soyutlaştırma** denir. Soyutlaştırma kelimeye **mecaz anlam kazandırma** suretiyle olur

Örneğin "yol" kelimesini ele alalım. "**Yolda arkadaşım ile karşılaştık.**" cümlesinde "yol" kelimesi gerçek anlamıyla "yürümeye uygun, geçilen yer." anlamına gelir. ve bu cümlede somut bir isimdir. Ama "yol" kelimesi "**Bu işi yapmanın bir yolu vardır.**" cümlesinde ise "çare, yöntem" anlamında mecaz olarak kullanılmış ve soyutlaşmıştır.

Örnekler:

Soyutlama konusunda diğer örnekler şöyle: Altı çizili sözcüklerde "**soyutlaştırma**" vardır.

- Yetimlere her zaman **kol kanat** gerdi.
- **Hamurunu** bildiğim insanların şekilleriyle ilgilenmiyorum!
- Bu çocuk **kafasızın** teki.
- **Soğuk** tavırları beni üzdü.

7. Benzetme: Aralarında çeşitli ilgiler bulunan varlık veya kavramlardan benzerlik bakımından nitelikçe zayıf olanın güçlü olana benzetilerek anlatılmasıdır.

ÖRNEK: Yırtık gömleğiyle paçaları parçalanmış pantolonunun içinde ince bir değnek gibi duran narin vücuduna bakılsa belki daha küçük zannedilirdi.

İLETİŞİM ÖGELERİ

Gönderici ile alıcı arasındaki bilgi alışverişine **iletişim** denir. Yani her türlü **bilgi alışverişi** iletişimdir. Bu alışveriş her şekilde olabilir. Sözlü, yazılı, sanal... işaret, simge aracılığıyla, hatta el kol hareketleri ile..

- **GÖNDERİCİ (KAYNAK/ VERİCİ):** Duygu, düşünce ve isteklerin aktarılmasında iletiyi hazırlayan, gönderen kişi ya da topluluktur.
- **ALICI:** Göndericinin gönderdiği bilgiyi (ileti/mesaj) alan taraf... Göndericinin muhatabı da diyebiliriz. Alıcı, tıpkı gönderici gibi kişi, kişiler veya kurum olabilir.
- **İLETİ (MESAJ):** Göndericinin alıcıya gönderdiği her türlü bilgi... İleti; sözlü, yazılı, görsel; hatta bir işaret bile olabilir.
- **KANAL:** İletin alıcıya ulaşmasında kullanılan yol ve araçtır. Işık, hava, ses vb. iletiyi alıcıya taşıyan kanaldır. İnsan duyu organlarıyla iletiyi alır ve anlamlandırır.
- **DÖNÜT:** Alıcının iletiye verdiği tepki.
- **KOD:** İletin üretildiği şifreleme sistemi. Bütün doğal diller koddur. Mesela Türkçe.
- **BAĞLAM:** İletişimde görev alan unsurların birlikte meydana getirdikleri ortam... Bir söz unsurunun aynı kişilerde farklı zamanlarda farklı algılanmasının nedeni bu iletişimin gerçekleştiği bağlamdır.

HİKAYE

Hikaye Nedir?

Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olayların okuyucuya haz verecek şekilde anlatıldığı kısa edebi yazılara **hikaye** denir.

Hikâyelerde insan yaşamının bir bölümü, yer ve zaman kavramına bağlanarak ele alınır. Bir hikâyede olay ya da durum söz konusudur. Düşündürmekten çok, duygulandırmak ve heyecanlandırmanın esas olduğu bu türde, gerçek ya da düş ürünü bir olay kısa şekilde anlatılır. Olay eksenli bir yazı türü olan hikâyede temelde bir olay vardır ve olaylar genellikle yüzeyseldir, fazla ayrıntıya girilmez.

Hikâye; kişiler, olay örgüsü, mekân, zaman, çatışma, konu, tema, anlatıcı ve bakış açısı gibi unsurlardan oluşur. Belli bir konu çevresinde var olan birden fazla olayın, sebep-sonuç ilişkisine bağlı bir biçimde oluşturduğu organik bütüne **olay örgüsü** denir. Olay örgüsü hikâyedeki olay, kişiler arasında cereyan eden ilişkiler ya da kahramanın iç çatışmaları sonucu ortaya çıkar. Öyküleyici metinlerde dramatik anlaşmazlık veya aykırılığa **çatışma** denir. Hikâyedeki olay veya durumları, hikâye unsurlarından biri olan **kişiler** yaşar. Bu kişiler, öyküleyici metinlerin şahıs kadrosunu oluşturur. Anlatmaya bağlı edebî metinlerde olayın merkezinde bulunan ait olduğu toplumsal sınıfın/zümrenin özelliklerini üzerinde taşıyan kişiye **tip**, toplumsal bir tabakayı değil de sadece kendini temsil eden kişiye de **karakter** denir. Hikâyelerde olayların başlaması, gelişmesi ve son bulması **belli bir zamanda ve mekânda** geçer. Zaman kavramı; dönem, mevsim, gün ya da an biçiminde ortaya çıkar.

Hikaye türü olay ve durum hikâyesi olarak iki başlık altında incelenebilir.

Olay Hikâyesi (Maupassant Tarzı Hikâye): İlk örneklerini Fransız yazar Guy de Maupassant (Gay dö Mopasan) verir. Olay örgüsü; kişi, zaman ve mekâna bağlıdır. Olay hikâyeleri **serim, düğüm ve çözüm** bölümünden oluşur. Serim bölümünde olayın geçtiği yer, zaman ve olay kahramanları belli başlı nitelikleriyle betimlenir. Düğüm bölümünde neden-sonuç ilişkisine göre olay yoğunlaşır ve merak ögesi doruğa çıkar. Çözüm bölümünde gelişmeler sona erer, merak edilen sorular cevapını bulur.

Olay hikâyesinin Türk edebiyatındaki en önemli temsilcisi Ömer Seyfettin'dir. Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Sabahattin Ali gibi yazarlar da bu türde eserler verir.

Durum Hikâyesi(Çehov Tarzı Hikâye): İlk örneklerini Rus yazar Anton Çehov'un (Anton Çehov) verdiği bu öykülere Çehov tarzı da denir. Günlük yaşamdan bir kesit, bir durum anlatılır. Serim, düğüm ve çözüm bölümleri bulunmayan bu hikâyelerde zaman ve mekân belirsiz olabilir. Kahramanların yaşamları, zaman ve mekân okuyucuya sezdirilir. Olay örgüsünden çok, tema üzerinde durulur. Belli bir zaman diliminde hayatın doğallığı içinde insanların davranışları, birbirleriyle ilişkileri, bazı olay, düşünce ve tasarılar karşısında gösterdikleri tepkiler ortaya konur. Bu türün Türk edebiyatındaki en önemli temsilcileri Sait Faik Abasıyanık ve Memduh Şevket Esendal'dır.

Hikayede Anlatım Teknikleri

Öyküleme: Tasarlanmış veya yaşanmış bir olayın başkalarına sözle ya da yazıyla anlatıldığı anlatım biçimine öyküleme (hikâye etme) denir.

Diyalog: Anlatmaya bağlı edebî metinlerde iki veya daha çok kişinin konuşmasına diyalog tekniği denir

İç Konuşma(İç Monolog): Anlatmaya bağlı edebî metinlerde yazarın anlatmak istediği şeyleri kahramanın kendi ağzından, kafasından geçenler şeklinde okuyucuya vermesine iç konuşma (iç monolog) tekniği denir.

Betimleme: Bir yerin, bir varlığın özelliklerini, bu özelliklerin duyularımızda uyandırdığı izlenimleri kelimeler aracılığıyla, gözümüzde canlanacak şekilde anlatılmasına betimleme, betimlemeden yararlanılarak yapılan anlatıma da betimleyici anlatım denir.

Hikayede Bakış Açısı

Anlatıcı; edebî metinlerde, okura olayı anlatan kişidir. Eseri yazan (yazar) gerçek kişi, edebî metinleri anlatan ise soyut bir kişidir. Yani anlatıcı, yazar değildir; yazarın kurguya dâhil edip ağzından hikâyeyi anlattığı hayali kişidir. Anlatıcı; eserlerin iç dünyasında olup biten olayları, sorunları, kahramanları, mekânı ve zamanı gören, bilen, duyardır. Hikâyeye ve roman gibi anlatmaya bağlı edebî metinler birinci kişi ya da üçüncü kişi ağzından anlatılır. Anlatım ya hâkim ya kahraman ya da gözlemci bakış açısıyla verilir.

Hâkim (ilahi) bakış açısı: Hâkim bakış açısında anlatıcı, kendisinden “ben” diye söz etmez, hep III. tekil kişi “o”yu kullanır. Hâkim bakış açısıyla yazılan eserlerde anlatıcı her şeyi bilir, her zamanda ve her yerdedir. Olaylara ve kişilere tümüyle hâkimdir. Kahramanların duygularını, düşüncelerini, kafalarından neler geçirebileceğini anlar ve anlatır.

Kahraman bakış açısı: Bu bakış açısında olay örgüsü, mekân ve kişiler eserin baş kahramanlarından biri tarafından anlatılır. Anlatıcı, ilahi bakış açısına sahip olmadığından metindeki diğer insanlar gibidir. Bakış açısı ilahi anlatıcıda olduğu gibi geniş değildir. Anlattıkları, yaşadıkları ve gördükleriyle sınırlıdır. Yalnızca bilinen, duyulan, görülen ve yaşanılanı anlatır.

Gözlemci bakış açısı: Bu bakış açısı, anlatıcı yönünden kahraman bakış açısıyla yapılan anlatıma benzer. Aralarındaki temel fark, gözlemci anlatıcının, olayların oluşması ve akışında belirleyici rolü olmayan biri olmasıdır. Gözlemci anlatıcı, etrafında olup bitenleri bir kamera gibi izler, tarafsız bir tutumla gözlemlerini okura aktarır. Gözlemci anlatıcı, ilahi anlatıcı gibi her şeyi bilmez.

İSİMLER (ADLAR)

1. Varlıklara Verilişlerine Göre İsimler

1.1. Özel İsimler

Tek olan, diğer varlıklara benzemeyen varlıkları karşılayan adlardır. Bu isimler, varlıklara sonradan verilir. Verilen bu isim, özel ismin verildiği kişi veya varlık tanındıktan sonra söz konusu kişi veya varlığı zihnimize canlandırır ve onunla özdeşleşir.

Örnek: Ayşe, Mehmet, Hakkari, İstanbul, Sümbül Dağı, Van Gölü, Dünya, Türkiye, İslamiyet, Mustafa Kemal ATATÜRK, Zap Suyu, Galata Kulesi, Malabadi Köprüsü...

NOT: Özel isimlerin ilk harfi büyük yazılır ve özel isimlere gelen çekim ekleri kesme işaretiyle ayrılır.

Örnek(ler)

» Erdi'nin ailesi İstanbul'dan göç etmiş.

NOT: Özel isimlere gelen yapım ekleri kesme işaretiyle ayrılmaz. Özel isimlere gelen yapım eklerinden sonra gelen çekim ekleri de kesme işaretiyle ayrılmaz.

Örnek(ler)

» Türk	–	<u>çe</u>	–	<u>nin</u>	→	Türkçenin
		yapım eki		çekim eki		

» Ankaralı, İngilizceden...

1.2. Cins İsimler (Tür İsimleri)

Aynı türden olan varlıkların ve kavramların ortak isimleridir.

Örnek(ler)

» ev, anne, sevgi, dergi, su, ceket, saat, mavi, daire, edebiyat...

NOT: Bazı cins isimler özel isim olarak kullanılabilir.

Örnekler: Lale, Çınar, Gül...

2. Varlıkların Sayılarına Göre İsimler

2.1. Tekil İsimler

Aynı türden varlığın bir tanesini karşılayan isimlerdir.

Örnek(ler)

» ağaç, öğrenci, asker, elma, pencere, insan, kuş...

2.2. ođul İsimler

Aynı türden olan birden çok varlığı karşılayan isimlerdir. Türkçede isimlere çoğul anlam “-lar /-ler” çoğul ekiyle kazandırılır. Bu eki alan isimler çoğul isimlerdir.

Örnek(ler)

» ağaçlar, öğrenciler, askerler, elmalar, insanlar, kuşlar...

2.3. Topluluk İsimleri

Çoğul ekini almadığı halde birden çok varlıktan oluşan bir grubu karşılayan isimlerdir.

Örnek(ler)

» orman, ordu, sınıf, millet, küme, deste, komisyon...

3. Varlıkların Oluşuna Göre İsimler

3.1. Somut İsimler

Beş duyu organımızdan en az biriyle algılayabildiğimiz; yani görebildiğimiz, duyabildiğimiz, dokunabildiğimiz, tadabildiğimiz veya koklayabildiğimiz varlıklara verilen isimlerdir.

Örnek(ler)

Rüzgâr, yağmur, soğuk, sıcak, ekşi, acı (tat), çiçek, gürültü, aydınlık, karanlık, mavi, koku, uzun, deniz...

Yukarıdaki kelimeler beş duyu organımızdan en az biriyle algılanabilir. Sıcak, soğuk, rüzgâr dokunmayla; gürültü işitmeye; mavi, uzun, deniz, çiçek görmeyle algılanabilir. Bu yüzden bu sözcükler somuttur.

3.2. Soyut İsimler

Beş duyu organımızdan herhangi biriyle algılayamadığımız kavramları ifade eden sözcüklerdir.

Örnek(ler)

Kin, iyilik, kötülük, nefret, kıskançlık, ayrılık, özlem, aşk, sevgi, acı (üzüntü), mutluluk, vicdan, umut, sevinç, keder...

Yukarıdaki kelimelerin hiçbiri beş duyu organımızla algılanamaz. Örneğin “nefret” dokunulabilen, görülebilen, duyulabilen, koklanabilen veya tadılabilen bir varlık değildir. Bu yüzden soyuttur.